

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ФАКУЛЬТЕТ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
КАФЕДРА ТЕАТРОЗНАВСТВА ТА АКТОРСЬКОЇ
МАЙСТЕРНОСТІ

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної (магістерської) роботи

на тему:

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ АКТОРСЬКОЇ
МАЙСТЕРНОСТІ (РОБОТА НАД РОЛЮ ЄЛЕНИ І АФІНИ У ВИСТАВІ
«ТРОЯНКИ» ЗА П'ЄСОЮ ЄВРІПІДА**

Виконала: студентка II курсу, групи КМА-21м

Галузі знань Культура і мистецтво

Спеціальності 026 Сценічне мистецтво

Освітньої програми

Акторське мистецтво драматичного театру та кіно

Ступінь вищої освіти магістр

Якимечко Катерина Миколаївна

Науковий керівник: кандидат мистецтвознавства,
доцент А. Л. Дем'янчук

Національна шкала _____

Кількість балів ___ Оцінка: ECTS ___

Члени комісії

Львів – 2025

*до захиски.
10.12.2025 р.*

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1	
ЕВРІПІД ЯК ТВОРЕЦЬ ЖІНОЧИХ ОБРАЗІВ У АНТИЧНІЙ ТРАГЕДІЇ	
1.1. Життя і драматургічна спадщина Евріпіда	10
1.2. Структурні особливості грецької трагедії та її поетика	12
1.3. Афіна та Єлена в системі персонажів п'єси «Троянки»	13
РОЗДІЛ 2	
СЦЕНІЧНЕ ЖИТТЯ ПЕРСОНАЖІВ АФІНИ ТА ЄЛЕНИ	
2.1. Історичні та сучасні постановки трагедії «Троянки»	15
2.2. Відмінності в трактуванні образів у світових театрах	18
2.3. Сценічна цінність та інтерпретаційний потенціал образів	20
РОЗДІЛ 3	
ІНТЕРПРЕТАЦІЯ РОЛЕЙ АФІНИ ТА ЄЛЕНИ У СУЧАСНІЙ ВИСТАВІ	
3.1. Характеристика персонажів та драматургічна функція	22
3.2. Робота актора з текстом, емоційною структурою та зовнішніми засобами	24
3.3. Реалізація сценічного образу: пошук, підбір інтонацій, пластика	27
3.4. Переосмислення акторського досвіду у виставі через міжнародні проекти Erasmus+.....	30
3.5. Акторство як інструмент активізму та соціальних змін: Архітектура Емоцій та Катарсис Глядача.....	32
ВИСНОВКИ	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	38
ДОДАТКИ	40

ВСТУП

1. Актуальність теми

Актуальність теми магістерської роботи набуває особливої гостроти та громадянської ваги в умовах повномасштабної російсько-української війни. Сучасний український театр зіткнувся з нагальною необхідністю глибокого теоретичного осмислення та практичного втілення класичної драматургічної спадщини, здатної стати живим метафоричним свідченням про національний біль, стійкість та незламність.

Необхідність актуалізації теми полону та війни: Вибір трагедії Евріпіда «Троянки» є не випадковим: це один із найбільш гуманістичних та антивоєнних творів античності, який сьогодні перетворюється на дзеркало нашої сучасності. Трагедія віддзеркалює руїну, горе та, що є найбільш гостро актуальним, тему полону та безкінечного очікування повернення близьких. Актуальність підсилюється нагальною потребою суспільства у висвітленні долі українських військових та цивільних полонених. Теми втрати, зруйнованого дому та несправедливого суду, що є центральними в античній п'єсі, набувають сьогодні екзистенційного значення, перетворюючи сцену на форум громадянської совісті. Звідси випливає особлива етична відповідальність актора: перетворити міф на пряме, гостре свідчення, надаючи голос тим, хто не може говорити, і забезпечуючи глядачам необхідний катарсис. Таким чином, магістерське дослідження розглядає акторське мистецтво не лише як художню практику, але і як інструмент соціального активізму та колективної терапії.

Вимоги до акторської інтерпретації та пошук нових методів: Образи Єлени та Афіни є ключовими для розуміння філософського контексту п'єси, водночас вони створюють найбільші виклики для акторської інтерпретації. Сучасний театр вимагає нових підходів до роботи над роллю, що поєднують:

1. Глибoku психологічну достовірність (як у випадку з Єленою, чия внутрішня боротьба створюється через активний внутрішній монолог та силу мовчання).

2. Методи фізичного/ритуального театру (як у випадку з Афіною, що стає символом караючої правди та контрольованої сили).

3. Культурне переосмислення класики (використання сценічних рішень для створення безпечного простору та ритуалу Плакання).

Роль актора в цьому процесі стає центральною, вимагаючи не лише володіння технікою, а й здатності до глибокої аналітичної роботи з першоджерелом, наповненої громадянською свідомістю. Дослідження практичного досвіду створення цих контрастних образів у конкретній постановці дає можливість виявити та систематизувати ефективні акторські методи, які дозволяють театру виконувати свою місію: бути джерелом стійкості, катарсису та гуманістичного свідчення в епоху війни.

2. Ступінь наукової розробки проблеми

Дослідження творчості Евріпіда має багату історію. Його внесок у розвиток трагедії аналізували такі античні вчені, як Аристотель, а згодом — класичні філологи та театрознавці, зокрема В. Шмідт, Г. Лессінг, Ф. Ніцше. У світовому театрознавстві антична драматургія, зокрема «Троянки», вивчалася в контексті її соціального, філософського та сценічного потенціалу (праці О. Таїрова, А. Анікста).

В українському науковому просторі значна увага приділяється дослідженню античної спадщини та її впливу на національну культуру та театр. Роботи І. Франка, Л. Українки, В. Шкляра, а також сучасних українських театрознавців, які досліджують природу античної трагедії та її сценічне втілення, становлять важливу теоретичну базу.

Цей інтерес був особливо гостро актуалізований із початком повномасштабної війни, що засвідчується, зокрема, Всеукраїнською науковою конференцією «Голоси й відлуння античності», яка відбулася у Львові у 2022 році. Матеріали цієї конференції стали одним із перших наукових свідчень про громадянську місію театру у воєнний час та його здатність бути джерелом гуманістичного свідчення.

Проте комплексний аналіз практичної акторської роботи над ролями Єлени і Афіни у виставі «Троянки за п'єсою Евріпіда», що поєднує теоретичні аспекти (драматургічний аналіз, історія сценічного життя) та конкретний досвід сучасного сценічного втілення, залишається недостатньо розробленим. Особливої уваги заслуговує питання переосмислення цих архетипних жіночих образів у контексті сучасних міжкультурних проєктів (як-от Erasmus+), що робить дане дослідження оригінальним та своєчасним.

3. Мета і завдання дослідження

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичній апробації акторських методів і прийомів, використаних під час створення та реалізації ролей Єлени та Афіни у виставі «Троянки за п'єсою Евріпіда», та визначенні інтерпретаційного потенціалу цих образів для сучасного театру.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

1. Проаналізувати драматургічну спадщину Евріпіда та його підхід до створення жіночих образів, визначивши місце Афіни та Єлени у системі персонажів п'єси «Троянки».
2. Дослідити структурні особливості грецької трагедії та поезику п'єси, що впливають на специфіку акторської роботи.
3. Здійснити детальний драматургічний та психологічний аналіз персонажів Єлени і Афіни, визначивши їхню функцію у виставі.
4. Розкрити особливості акторської роботи з текстом, емоційною структурою ролі та зовнішніми засобами виразності (грим, костюм, реквізит).
5. Описати процес реалізації сценічного образу: пошук інтонацій, пластичне вирішення, роботу над внутрішнім монологом.
6. Проаналізувати переосмислення акторського досвіду у виставі через призму участі в міжнародних проєктах (Erasmus+) як чинник міжкультурного обміну та професійного зростання.

4. Об'єкт і предмет дослідження

Об'єкт дослідження: Теоретичні та практичні аспекти акторської майстерності.

Предмет дослідження: Процес роботи актора над ролями Єлени та Афін у виставі «Троянки за п'єсою Евріпіда».

5. Методи дослідження

У роботі використано комплекс загальнонаукових та спеціальних мистецтвознавчих методів:

- Теоретичні методи: Аналіз (драматургічний, історико-театрознавчий, порівняльний) для вивчення першоджерела, праць Евріпіда, театральної критики та наукової літератури. Синтез та систематизація для узагальнення теоретичних відомостей і практичного досвіду. Індукція та дедукція для формування висновків.
- Мистецтвознавчі методи: Герменевтичний – для інтерпретації тексту трагедії та акторських образів. Історико-типологічний – для дослідження сценічного життя п'єси. Структурно-функціональний – для аналізу функцій персонажів.
- Практичний метод: Спостереження та самоаналіз акторського досвіду – для опису та осмислення власної роботи над ролями у виставі.

6. Теоретико-методологічна основа дослідження

Теоретичною основою дослідження є праця давньогрецького поета-драматурга Евріпіда Троянки (415 р. до н. е.), яка входить до корпусу його драм «Трагедії», написана у V ст. до н. е. (455–406 рр. до н. е.); праці з історії античної літератури та драматургії; Грецька трагедія — теорія та історія форми (Г. Д. Ф. Кітто «Грецька трагедія» / Kitto H. D. F. «Greek Tragedy», 1939) — дослідження проблеми структури трагедії; роботи з теорії та історії театру (Брехт Б. «Театр для задоволення і театр для навчання» / Brecht B. «Theatre for Pleasure and Theatre for Instruction», 1964, Є. Гротовський «До бідного театру» / Grotowski J. «Towards a Poor Theatre» 1968, праці Леся Курбаса «Театральні закони і акценти» 1996 та ін.), що розкривають природу акторської майстерності, методи роботи над роллю та

специфіку втілення класичного матеріалу. Також необхідною складовою теоретичної бази є фундаментальні словникові видання, що забезпечують чіткий термінологічний апарат, зокрема «Словник театру» Патріса Паві.

Робота над кваліфікаційною роботою спирається на комплексний підхід, що поєднує практичні аспекти акторської майстерності з глибоким теоретичним осмисленням. Методологічні засади цього дослідження, включно з вибором методів аналізу ролі та структуруванням наукової частини, відповідають сучасним вимогам до наукового обґрунтування кваліфікаційних робіт магістрів у сфері сценічного мистецтва. Методологічною основою є принцип комплексного підходу, що поєднує драматургічний аналіз твору з аналізом акторської практики, а також культурологічний підхід до осмислення міжкультурного контексту створення вистави.

7. Наукова новизна

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

- Вперше здійснено комплексний аналіз акторської роботи над ролями Єлени та Афіни у виставі «Троянки за п'єсою Евріпіда» на основі конкретного сценічного досвіду, що дає можливість систематизувати сучасні методи інтерпретації античних образів.
- Доведено універсальну цінність акторських навичок, набутих під час створення контрастних архетипних образів (Афіни та Єлени), як інструменту емоційного лідерства, міжкультурної комунікації та ефективного методу каталізації процесу перетворення особистої травми на громадянську позицію, що було апробовано та представлено в рамках міжнародних освітніх проєктів (Erasmus+).
- Систематизовано практичні акторські прийоми та засоби виразності, використані для створення сучасного сценічного образу античних героїнь, що може бути використано в навчальному процесі мистецьких вишів.

8. Практичне значення одержаних результатів

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що:

- Описаний досвід роботи над роллю може слугувати методичним матеріалом для студентів та молодих акторів при підготовці до виконання ролей в античних трагедіях та класичному репертуарі.
- Виявлені особливості інтерпретації образів Єлени та Афіні можуть бути використані режисерами та постановниками для створення сучасних вистав за п'єсою «Троянки».
- Матеріали роботи можуть бути інтегровані в навчальні курси «Акторська майстерність», «Історія зарубіжного театру», «Аналіз драматичного твору» у мистецьких закладах вищої освіти.

9. Апробація результатів дослідження

Основні положення та результати дослідження було апробовано:

- У практичній роботі над створенням та виконанням ролей Єлени та Афіні у виставі «Троянки за п'єсою Евріпіда» (Травень 2025р., Факультет культури та мистецтв, Валова,18).
- Участю у міжнародних мистецьких проєктах Erasmus+ (“StartArt”, Slovakia, 2025; “APV “Rhythm is the answer”, Greece, Mykonos, 2025”; „ARTiculate to Create: Art for Change”, Malta, 2025”).

10. Структура та обсяг магістерської роботи

Магістерська робота складається зі Вступу, трьох розділів, Висновків, Списку використаних джерел та літератури і Додатків.

Загальний обсяг роботи становить 40 сторінок. Робота містить 20 найменувань у Списку використаних джерел та літератури.